

ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ В УМОВАХ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ОСВІТИ

Гулько Тетяна Юріївна,
старший викладач
Національний університет «Полтавська політехніка
імені Юрія Кондратюка»
м. Полтава, Україна

Вступ. Сучасні трансформаційні процеси в системі вищої освіти України, зумовлені глобалізаційними викликами, цифровізацією та необхідністю забезпечення якості освіти, актуалізують проблему підготовки конкурентоспроможних фахівців фізичної культури та спорту. Особливого значення набуває формування здоров'язбережувальних компетентностей, які забезпечують здатність майбутніх фахівців не лише підтримувати власне здоров'я, а й ефективно реалізовувати професійну діяльність, спрямовану на збереження і зміцнення здоров'я різних категорій населення. В умовах інноваційного розвитку освіти зростає потреба у впровадженні сучасних підходів, технологій і методик, що сприяють формуванню зазначених компетентностей у процесі професійної підготовки.

Мета роботи є обґрунтування особливостей формування здоров'язбережувальних компетентностей майбутніх фахівців фізичної культури та спорту в умовах інноваційного розвитку освіти.

Матеріали та методи. У процесі дослідження використано комплекс теоретичних і емпіричних методів, зокрема: аналіз і узагальнення науково-педагогічної літератури з проблеми дослідження; систематизацію сучасних підходів до формування здоров'язбережувальних компетентностей; порівняльний аналіз вітчизняного та зарубіжного досвіду професійної підготовки фахівців фізичної культури та спорту; педагогічне спостереження за освітнім процесом у закладах вищої освіти; узагальнення власного педагогічного досвіду. Методологічною основою дослідження є

компетентнісний, особистісно орієнтований та діяльнісний підходи.

Результати та обговорення. Результати дослідження засвідчили, що формування здоров'язбережувальних компетентностей є складним і багатокомпонентним процесом, який передбачає інтеграцію знань, умінь, навичок і ціннісних орієнтацій, спрямованих на збереження та зміцнення здоров'я.

У структурі здоров'язбережувальних компетентностей майбутніх фахівців фізичної культури та спорту виокремлюємо мотиваційно-ціннісний, когнітивний, діяльнісний і рефлексивний компоненти, кожен із яких має професійно зумовлений зміст і значення (Рис. 1).

Рис. 1. Компоненти здоров'язбережувальних компетентностей майбутніх фахівців фізичної культури та спорту

Мотиваційно-ціннісний компонент здоров'язбережувальних компетентностей у підготовці фахівців фізичної культури та спорту є базовим, оскільки саме вони виступають носіями ідей здорового способу життя,

популяризуючи їх серед молоді. Саме цей компонент передбачає сформованість внутрішньої мотивації до збереження власного здоров'я, усвідомлення його як людської цінності та ресурсу ефективної професійної діяльності, а також готовність формувати відповідні ціннісні орієнтації у вихованців. Без належного рівня мотивації фахівець не здатний якісно виконувати свою функцію наставника і прикладу для інших.

Когнітивний компонент здоров'язбережувальних компетентностей забезпечує теоретичну основу професійної діяльності майбутніх фахівців фізичної культури та спорту. Він охоплює знання з анатомії, фізіології, теорії та методики фізичного виховання, основ здоров'язбережувальних технологій, спортивної медицини, психології фізичної культури та спорту, загальної теорії здоров'я. Володіння цими знаннями є необхідним для обґрунтованого підбору фізичних навантажень, попередження травматизму, збереження здоров'я різних вікових і соціальних груп населення, з якими працює фахівець.

Діяльнісний компонент здоров'язбережувальних компетентностей відображає практичну готовність майбутніх фахівців фізичної культури та спорту до реалізації здоров'язбережувальних технологій. Він передбачає вміння організовувати та проводити фізкультурно-оздоровчі заняття, тренування, розробляти індивідуальні програми фізичного розвитку, здійснювати контроль за фізичним станом осіб, а також формувати навички здорового способу життя у різних категорій населення. Саме цей компонент забезпечує ефективність професійної діяльності в реальних умовах.

Рефлексивний компонент здоров'язбережувальних компетентностей є важливим для професійного зростання фахівців фізичної культури та спорту, оскільки формує здатність до аналізу та оцінювання власної діяльності, корекції професійних дій, усвідомлення власного рівня фізичного та психоемоційного стану. Він забезпечує постійне самовдосконалення, адаптацію до нових умов професійної діяльності та впровадження інноваційних підходів до здоров'язбереження.

Окрему увагу слід приділити ціннісно-орієнтаційному компоненту

здоров'язбережувальних компетентностей, який передбачає формування у здобувачів освіти усвідомленого ставлення до здоров'я як до найвищої життєвої цінності. Це реалізується через зміст освітніх компонентів, виховні заходи, участь у спортивно-оздоровчих програмах, популяризацію здорового способу життя.

З'ясовано, що взаємозв'язок і цілісність зазначених компонентів здоров'язбережувальних компетентностей забезпечують формування готовності майбутніх фахівців фізичної культури та спорту до ефективної здоров'язбережувальної діяльності в сучасних умовах.

Встановлено, що ефективність формування здоров'язбережувальних компетентностей значною мірою залежить від упровадження інноваційних освітніх технологій, серед яких особливе місце посідають: інтерактивні методи навчання, проєктна діяльність, кейс-метод, цифрові освітні ресурси та технології змішаного навчання. Використання таких технологій сприяє активізації пізнавальної діяльності здобувачів вищої освіти, розвитку критичного мислення, формуванню здатності до самостійного прийняття рішень у ситуаціях професійної діяльності.

Важливою умовою формування здоров'язбережувальних компетентностей є практико-орієнтована підготовка здобувачів вищої освіти, що реалізується через проходження навчальної, тренерської та виробничої практики, участь у фізкультурно-оздоровчих і спортивних заходах, волонтерській діяльності та реалізації соціальних проєктів, спрямованих на популяризацію здорового способу життя та спорту. Це забезпечує формування професійного досвіду та готовності до впровадження здоров'язбережувальних технологій у майбутній діяльності.

Окремої уваги заслуговує формування у здобувачів вищої освіти відповідального ставлення до власного здоров'я як складової професійної культури. У цьому контексті важливим є створення здоров'язбережувального освітнього середовища у закладах вищої освіти, що передбачає поєднання освітнього процесу з фізичною активністю, психоемоційною підтримкою та

формуванням культури здоров'я.

Створення здоров'язбережувального освітнього середовища у закладах вищої освіти є одним із ключових чинників підготовки майбутніх фахівців фізичної культури та спорту, що передбачає цілісну організацію освітнього процесу, спрямовану на формування, збереження та зміцнення фізичного, психічного та соціального здоров'я всіх його учасників. Передусім, таке середовище охоплює *організаційно-педагогічний аспект*, який полягає у раціональному плануванні навчального навантаження, чергуванні різних видів діяльності, впровадженні здоров'язбережувальних технологій навчання, інтерактивних методів, що зменшують перевантаження та сприяють активній участі здобувачів освіти. Важливим є дотримання санітарно-гігієнічних норм проведення занять, оптимального режиму праці та відпочинку.

Не менш значущим є матеріально-технічна база закладу вищої освіти, яка включає сучасну спортивну інфраструктуру, безпечний освітній простір, обладнані аудиторії, спортивні зали, рекреаційні зони, доступ до якісного інвентарю та засобів відновлення. Для майбутніх фахівців фізичної культури та спорту це є основою формування практичних умінь і навичок у безпечних та комфортних умовах.

Психолого-педагогічний аспект здоров'язбережувального середовища передбачає створення позитивного емоційного клімату, підтримку доброзичливих взаємин між викладачами та здобувачами освіти, розвиток культури взаємоповаги, довіри та партнерства. Важливу роль відіграє психологічний супровід, спрямований на профілактику стресу, емоційного вигорання та формування стресостійкості.

Також важливим є *соціально-практичний аспект*, що передбачає залучення здобувачів до активної діяльності: участі у спортивних заходах, волонтерських ініціативах, реалізації соціальних і здоров'язбережувальних проєктів, співпраці з громадами, освітніми та спортивними установами. Це сприяє набуттю реального досвіду та формуванню професійної відповідальності.

Для майбутніх фахівців фізичної культури та спорту створення здоров'язбережувального середовища має подвійне значення: з одного боку, воно забезпечує їх власний фізичний і психоемоційний розвиток, а з іншого-виступає моделлю професійної діяльності, яку вони зможуть відтворювати у подальшій практиці. Адже, здоров'язбережувальне освітнє середовище у закладі вищої освіти є комплексною системою умов і впливів, що забезпечують гармонійний розвиток особистості, підвищення якості освіти та формування готовності до здоров'язбережувальної діяльності у професійній сфері.

Висновки. Отже, формування здоров'язбережувальних компетентностей майбутніх фахівців фізичної культури та спорту в умовах інноваційного розвитку освіти є важливим напрямом модернізації професійної підготовки. Ефективність цього процесу забезпечується впровадженням сучасних освітніх технологій, посиленням практичної складової навчання, використанням компетентнісного підходу та створенням здоров'язбережувального освітнього середовища. Перспективи подальших досліджень полягають у розробленні та експериментальній перевірці педагогічних умов формування здоров'язбережувальних компетентностей у здобувачів вищої освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гулько Т.Ю. Формування здатності застосовувати сучасні здоров'язбережувальні технології у сфері фізичної культури та спорту у здобувачів вищої освіти. *Теорія і практика фізичної культури і спорту: науково-практичний журнал Університету Григорія Сковороди в Переяславі*. Переяслав (Київська обл.), 2023. № 2/2023, С. 96-101.
2. Гулько Т., Рибалко Л. Професійна підготовка майбутніх фахівців фізичної культури та спорту в умовах воєнного стану в Україні. *Психолого-педагогічні проблеми сучасної школи*, Вип. 2(10), 2023. С. 20–27.
3. Плачинда Т. С., Рибалко Л. М., Гулько Т. Ю. Дотримання здорового способу життя майбутніми фахівцями фізичної культури та спорту як необхідна

умова якості життя. *Педагогічний альманах*, 2024. № 55. С. 10-16.

4. Рибалко Л.М., Йопа Т.В. Проєктування освітнього здоров'язберезувального середовища на засадах педагогічної ергономіки. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова*. Серія 15: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт): зб. наук. праць. – Київ : Видавництво НПУ імені М.П. Драгоманова, 2020. – Випуск 3 К (123) 20. – С. 361-365.

5. Rybalko L.M., Hulko T.Yu., Plachynda T.S., Kovalev A.O., Zukow W. Pedagogical potential of resource-based teaching in promoting health-preserving educational contexts. *Alfred Nobel University Journal Of Pedagogy And Psychology*. 2025. № 1 (29). С. 191-205.